

Izhaja vsakega
15. v mesecu. Sta-
ne na leto za čla-
nice in njih ude
24 Din, za druge
nar. očiške 36 Din.
Uredništvo pri
Zadružni Zvezi
v Celju.

ZADRUGA

Naznanila obč-
nih zborov se
zaračunajo po
25 Din, drugi
inserati po do-
govoru. —
Upravištvo pri
Zadružni Zvezi
v Celju.

LIST ZA ZADRUŽNIŠTVO IN KMETIJSTVO. LĀST IN GLASILO ZADRUŽNE ZVEZE V CELJU.

Dr. Anton Božič:

Nekaj pripomb k po- slovanju z menicami pri zadrugah.*

V mojem predavanju ne more biti govora o celi vsebini meničnega zakona, ker tako predavanje ne spada v okvir občnega zbora Zadružne Zveze. Zadostuje, ako se v kratkih besedah dotaknem nekaterih praktičnih vprašanj o ravnanju z menicami pri naših kreditnih zadrugah.

1. Kake menice naj sprejemajo zadruga?

Menica je neizpolnjena, *bianco*-menica ali pa je izpolnjena. Pri revizijah najdejo naši revizorji v blagajnah posojilnih zadrug večinoma neizpolnjene menice, na katerih je napisan le znesek in se nahajajo na njih podpisi; mnogokrat ni dneva izstavitve menice, ni naveden rok zapadlosti, ni izpolnjena s črkami menična vsota ter ni povedano, kdo je izstavitelj in kdo prejemnik ali akceptant menice. Ako se taka menica v smislu dane obljube pravočasno izreši, ne nastanejo zadruški nikake sitnosti zaradi teh nedostatkov. Drugače je pa, ako se menica ne reši pravočasno ter se mora podvzeti sodne korake.

Redno poslovanje z menicami zahteva, da se predloži zadrugi natančno izpolnjena menica. Kdor menico podpiše, ima pravico vedeti, kaj je podpisal, in ne zadostuje, da se mu *pove*, kaj podpiše, ampak se mora dati podpisatelju prilika, da se *sam prepriča* o vsebini menice. Pri takem ravnanju odadejo mnogi izgovori podpisateljev, da niso vedeli, kaj so podpisali, ali da menica še ni zapadla v plačilo ali da se je glasila na nižji znesek in kar je še takih ugovorov in izgovorov.

Prijatelji *bianco*-menic trdijo, da so neizpolnjene menice zavodu in posojilojemalcem prikladnejše, ker jih ni

treba obnavljati. Ta utemeljitev ne drži. Naše zadruge ne smejo dopuščati, da stoje posojila skozi leta v enaki visokosti in da se dolžnika šele takrat sili k ureditvi s plačilom kapitala in obresti, ko preti zastaranje. Ampak naše zadruge morajo menice imeti v evidenci in morajo ob vsaki zapalosti zahtevati, da dolžnik kapital plača; če pa ne more posojila v celoti poravnati, naj plača ob dospelosti vsaj delno vsoto na kapital, za ostali neporavnani del kapitala pa naj izroči novo menico z novim plačilnim rokom in naj plača do novega roka zapalosti tudi obresti. S takim poslovanjem se sili dolžnika k rednemu obrestovanju in odplačevanju meničnih posojil, zadrugo se pa obvaruje izgub.

Za zadružno poslovanje z menicami naj torej velja pravilo: Sprejemajo se naj menice, ki so popolnoma izpolnjene in v redu podpisane; *bianco*-menice naj bodo le izjema.

2. Kje se naj podpisujejo menice in kako?

Nagvečkrat se zgodi, da prinese stranka v posojilnico že podpisano menico. Pri ljudeh, katere se pozna kot poštenjake ali katerih podpise se pozna, ne more biti ugovora, ako predložijo že podpisano menico. Pravilo pa to pri rednem poslovanju ne sme biti, ampak mora posojilnica vztrajati pri tem, da naj pridejo dolžnik in poroki v zadružne poslovne prostore in da podpišejo menico pred poslujočim članom načelstva in uradnikom. To je priporočljivo zaradi tega, ker dobi s takim podpisovanjem zadruga popolno jamstvo, da so podpisi na menici pristni, vsled česar odpade ugovor, ki se ga pri meničnih tožbah večkrat sliši, namreč da toženec dolžnik ali porok menice ni podpisal in da podpis ni pristen. Prepriči se s tem poslovanjem tudi, da podpiše kdo drugi namesto dolžnika ali poroka, kar se ravno v naših krajih pogosto godi; češ, saj je vseeno, ali podpiše menico dolžnik oziroma porok sam ali kdo drugi za njega po njegovem naročilu. Podpisi z drugo roko niso dovoljeni. Kdor zna pisati, mora menico sam podpi-

sati; kdor ne zna pisati, mora svoje znamenje, navadno križ, postaviti na menico le pred notarjem, ki mora tak podpis legalizirati. Križ pred dvema pričama in podpis dveh prič ne zadostuje.

Mnogokrat ni mogoče priti vsem podpisovalcem skupno k zadrugi. V tem slučaju zadostuje, ako podpiše izostali menico pred županom ali kako drugo zaupno osebo n. pr. pred odvetnikom, ki potem zadrugi pristnost podpisov pismeno potrdi.

Velja naj torej pravilo: menice naj podpišejo vsi udeleženci (dolžnik in poroki) v poslovalnici zadruge, zunaj nje le pred kako zaupno osebo (županom, odvetnikom, notarjem itd.), ki zadrugi pristnost podpisov zjamči.

3. Kdaj se naj menično posojilo izplača?

Dogaja se, da izplačujejo zadruge menična posojila, predno so izpolnjena vse formalnosti, ki jih zahteva menični zakon. Tako postopanje ni pravilno, ono predstavlja veliko malomarnost in se lahko nad poslujočimi funkcionarji zadruge bridko maščuje. Posojilo se sme redoma izplačati posojilojemalcu šele, ko se predloži menica, ki odgovarja glede izpolnitve vsem zahtevam meničnega prava. Izpolnjena mora biti kot lastna menica ali kot potezka, podpisi morajo biti na njej pristni ali od zanesljivih ljudi potrjeni, mora imeti natančni datum izstavitve ter mora biti navedena zapalost. Ako se ne strinja s številkami pisana menična vsota z vsoto, pisano s črkami, velja s črkami izpolnjena. Ako je menica iz tretjih rok, mora nositi pravilne indosamente na hrbtu, od katerih mora biti prvi indosant izstavitelj menice. Ako menica ni pravilno izstavljena, se jo naj zavrne, ker je boljša prva zamera kakor poznejša škoda.

Dogaja se pri zadrugah, da prinese dolžnik menico, katero pred zadružnim uradnikom podpiše, potem pa prosi, da se mu posojilo takoj izplača, češ, da se mu mudi, da nujno potrebuje denar itd., žena in poroki bodo pa prišli drugi dan podpisat, ker nimajo časa ali ker so odsotni po poslih ali

* Predavanje na občnem zboru Zadružne Zveze v l. 1925.

kar je že takih izgovorov. Ne glede na to, da dolžniki, ki vzamejo podpisovane menice, vnovčenje istih itd., tako lahko, navadno niso najvestnejši in najtočnejši, ne gre kratkomalo tako poslovanje trpeti. Kajti taki izostali poroki ali žena pozneje ne pridejo podpisat in prezaupljivi zadrugi funkcionar mora pretrpeti križev pot iztoževanja menice ali jo pa mora sam kriti.

Pravilo naj torej bo: menico izplačaj, ko se uveriš, da je popolnoma v redu.

4. Koliko se naj na menico izplača?

Revizorji so opetovano ugotovili, da se je izplačala dolžniku cela menična vsota brez odtegljaja.

Tako postopanje ni pravilno. Kakor odtegujejo zadruga pri posojilih na dolžna pisma od posojene vsote: polletne obresti, upravne stroške in tudi delež, ako je posojiljemalec na novo kot član v zadrugo stopil, ter odštejejo dolžniku le preostalo vsoto, ravnotako je ravnati pri izplačilih posojil na menice. Tudi tukaj se mora odtegniti od menične vsote obresti do dneva zapadlosti menice, upravne stroške in delež ter se sme le ostanek menične vsote izplačati. To veleva ne samo previdnost, ampak tudi menični zakon izrecno pravi, da se sme ob zapadlosti zahtevati od akceptanta odnosno od meničnih prednikov le menično vsoto in 6% obresti od dneva zapadlosti naprej. Ako bi se torej obresti od dneva izstavitve menice do dneva zapadlosti pri vnovčevanju ne odtegnile, jih zadruga ne more z meničnim plačilnim poveljem izterjati, ampak jih more izterjati le proti posojiljemalcu samemu potem rednega pravnega postopanja.

5. Menične obresti.

Menični red določa, da znašajo menične obresti 6% (šest od sto). Sodišča z meničnimi plačilnimi povelji višjih obresti meničnim zavezancem ne naložijo.

Dokler je ne samo zakonito, ampak tudi dejanski veljala obrestna mera za posojila v civilnih zadevah 5%, v trgovskih in meničnih pa 6%, tako dolgo zadruga niso prišle v zadrego, ker je bil zamudni menični dolžnik že z meničnim plačilnim poveljem na plačilo 6% obresti obsojen.

Danes (T. j. začetkom l. 1925., opomba ured.) je stvar posebno pri posojilnicah v mestih in trgih, ki imajo za kredite obrestno mero od 12% do 16% in več, precej drugačna in zadruga se morajo zasigurati, da pri meničnih posojilih ne utrpé izgube, ako so dolžniki z plačilom zaostali.

Proti taki izgubi se zadruga zavaruje na ta način, da ne izplačajo dolžniku cele vsote, na katero se menica glasi, ampak pustijo en del menične vsote odprt kot kavcijo, dolžnik pa istočasno podpiše izjavo, da prizna zadrugi od meničnega posojila ono obrestno mero, ki je sicer za posojila pri zadrugi vsakokrat veljavna. Mogoč je izhod tudi na ta način, da se sicer dolžniku izplača cela menična vsota po običajnih odtegljajih na obrestih, stroških in deležu, da pa podpiše dolžnik pri izplačilu posojila izjavo, s katero se zavezuje, plačevati zadrugi za slučaj plačilne zamude one obresti, kakor jih določi načelstvo zadruga. Enako izjavo morajo podpisati tudi poroki.

Isto velja glede provizije in stroškov.

Dobro bi bilo, če bi Zadruga Zveza za svoje članice take izjave sestavila in jih dala svojim članicam, ki se pečajo z meničnimi krediti, na razpolago.*

6. Menični protest zaradi neplačila.

Največje nepravilnosti vladajo pri menicah glede protesta.

Protest vsled neplačila obstoji v tem, da se po notarju ali sodišču posvedoči, da se je akceptantu menica predložila v plačilo, pa akceptant menice ni izrešil, vsled česar se dvigne protest. Protest menice je torej po svojem bistvu nekaj zelo enostavnega. V rednih predvojnih gospodarskih razmerah je bil protest čisto drugače učinkovit kakor danes. Kdor v predvojnem času menice ni izrešil in se je vsled tega moral dvigniti protest, ta se je s tem sam označil za plačilanezmožnega in insolvenca je navadno sledila za petami. Danes temu ni tako, ni pa dvomiti, da bo prišlo zopet do tega, da bo imel protest menice poprejšnjo posebno učinkovitost.

Kdaj je treba menico protestirati? Ali vsakokrat, kadar se menica pri predložitvi ne izreši? Lahko se protest vsakokrat dvigne, vendar tega za navadno ni treba, in sicer takrat ne, ako ima menico izstavitelj od dospelosti v rokah, odnosno, ako je menica domicilirana, če sta izstavitelj in domicilij, to je oseba, pri kateri je treba menico ob dospelosti v plačilo predložiti, ena in ista oseba. *Le takrat, če sta izstavitelj odnosno ob dospelosti imejatelj menice in domicilij različni osebi in takrat, če je treba varovati regre proti indosantom, se mora dvig-*

niti protest. To je splošno pravilo. Na izjeme se v tem kratkem poročilu ne morem ozirati.

Tukaj je treba pojasniti. Naše kreditne zadruga obdrže navadno menice pri sebi. Imajo zvečine lastne menice, na katerih niti ni njihovega podpisa. Takih menic ni treba protestirati, ako jih dolžnik s svojimi poroki pravočasno ob dospelosti ne izreši.

Zadruga pa imajo tudi menice-potezke, to je menice, ki so podpisane od izstavitelja in akceptanta (ki se glasi: plačaj ali plačajte za to prvo menico . . .). V takih slučajih je navadno akceptant dolžnik s poroki, izstavitelj pa posojilnica, ki ima menico v svojih rokah. Ako na taki menici ni domicilijata, to se pravi, ako ni navedena posebna, od izstavitelja različna oseba, kateri se mora menica ob dospelosti predložiti v plačilo, potem *ni* treba protesta.

Protesta tudi ni treba v slučaju, ako je menico izstavil kdo drug in jo je pa izročil posojilnici, ki jo ima ob dospelosti v svojih rokah in je pri njej plačljiva. To je večina menic pri naših zadrugah.

Ker je protestno pravo pri menicah precej zamotano in težavno, priporočam zadrugam, ki se pečajo z menicami, da pred dospelostjo predložijo menico svojemu pravnemu zastopniku v to svrhu, da ta za vsak posamezen slučaj odloči, ali je protest potreben ali ne. Na ta način se bodo zadruga varovale sitnosti in izgub, pa tudi stroškov, ker sodišče ne priznava protestnih stroškov v vseh onih slučajih, kjer protest ni bil potreben.

7. Zastaranje.

Menični zahtevek zastara proti akceptantu v treh letih; ta doba se začne od dneva zapadlosti menice odnosno ako se je dvignil protest, od dneva protesta. Dan zapadlosti se ne všteje v to dobo. — Ako imate menico v rokah, katero je akceptiral dolžnik dne 1. januarja 1922 in je menica plačljiva dne 1. aprila 1922, potem zastara menično pravo proti akceptantu v treh letih, računši od vstevši 2. aprila 1922 naprej, torej dne 2. aprila 1925. V slučaju protesta se šteje doba zastaranja od dneva protesta.

Proti izstavitelju menice in indosantom so pa v meničnem pravu roki zastaranja posebej določeni. Tozadevno določa menično pravo, da zastarajo te pravice proti izstavitelju in ostalim meničnim prednikom pri nas v Evropi v treh mescih.

Kako je glede zastaranja pri bilanco-menicah? Od kdaj šteje pri teh

* Se je med tem že zgodilo. Zadruga lahko vsak čas pri Zvezi tako tiskovino kupijo. Op. ur.

zastaranje? Tozadevno velja pravilo, da začne doba zastaranja od dneva zapadlosti, katerega je stavil na menico imetnik iste odnosno od dneva, ko je menico protestiral. Pri bianco-akceptih se namreč domneva, da se je izstavitelju odnosno upniku na prosto dačo zapadlost menice na njemu poljuben dan izstaviti.

Vendar bi pri bianco-menicah ne priporočal, da se te menice držijo več kakor tri leta od izplačila posojila ali vnovčenja menice v blagajni, ker le na ta način se more zadruga ubraniti raznim ugovorom in ker ni zdravo in ne odgovarja dobremu kreditnemu poslovanju, ako se menica pusti tako dolgo v blagajni ležati. Menica je papir na kratko dobo, dolжник ne sme imeti zavesti, da je s podpisom menice zadobil dolg plačilni rok, ampak ravno nasprotno, dolжник mora imeti zavest, da mora menico v kratkem času in točno odplačati. Ako že zadruga bianco-menice vnovčuje, naj ne čaka z izpolnjenjem menic in zapadlostjo mesce in leta, ampak naj jih najkasneje v 6 mesecih po izplačilu posojila (vnovčenju menice) izpolni, zahteva plačilo, in če ni plačila niti podaljšanja menice, naj menico protestira in iztoži, če pa protesta ni treba, menico kratkoma iztoži. Svetujem in priporočam pa, da se o izpolnitvi menice udeležence (podpisane osebe) obvesti, ker se le na ta način izogne zadruga raznim ugovorom.

8. Podaljšanje menic.

Podaljšanje menice se lahko izvrši na ta način, da prizadete osebe, ki so na menici podpisane, podaljšanje dogovorijo in se to na menici označi ali pa da se izstavi nova menica, ki se obračuna pri zadruzi tako kakor da bi prejšnje menice sploh ne bilo. Izvršiti se morajo vse formalnosti kakor pri prvotni menici, in če pri novi menici vsi, ki so na prejšnji menici podpisani, ne sodelujejo, se o podaljšanju sploh ne more govoriti, ampak le o novi menici, s katero se prejšnji podpisatelji, ki pri novi menici ne sodelujejo, izpuščeni iz menične obveznosti, ako se obnovljena menica stavi iz veljave.

To morajo zadruge natanko upoštevati, da ne pridejo v nepriliko.

Ni mogoče tekom par minut predočiti in obdelati celo menično pravo in neštete sporne slučaje iz meničnega prava. Za praktika naj zadostuje to, kar sem prednašal, kdor pa se hoče poglobiti v menično pravo, naj si omisli zakon o meničnem pravu z odločba-

mi najvišjega sodišča ter pred kratkim izdani komentar o meničnem pravu od dr. Milana Škerlja, katerega pa žalbog še nisem dobil pred oči.

Ing. Anton Ditrch:

O uporabi električnega toka v gospodinjstvu za kuhanje in kurjenje.

(Referat na I. občnem zboru Zadrugne elektrarne v Ptujju dne 21. februarja 1926.)

Uvod.

Še pred nedavnim časom je bil električni tok za razsvetljavo dostopen le premožnejšim slojem, ker so bili obratni stroški žarnic z nitjo iz oglja zelo visoki. Ko je pa bila iznajdena ekonomična žarnica s kovinastjo nitjo, je bila mahoma možnost podana, da si nabavijo električno razsvetljavo tudi revnejši sloji. Ugodnosti električne razsvetljave so izpodrinile petrolejko, kakor tudi plin. Lep primer vam nudi ravno Ptuj, kjer so še pred kratkim po stanovanjih brlele petrolejke in plinske svetilke, sedaj pa bodo kmalu v vsaki hiši svetile čiste in zdrave električne žarnice.

Električni tok pa ni uporaben samo za razsvetljavo prostorov, temveč uporablja se tudi uspešno za kuhanje in kurjenje. Kakor je imela električna žarnica težak boj s petrolejko in plinsko svetilko, tako imajo sedaj električni kuhalniki in ogrejevalci težak boj s štedilniki in pečmi na premog in plin. Radi vobče visokih cen električnega toka se je pri nas razven likalnika le malo drugih električnih aparatov udomačilo; tam, kjer so cene toka primerne, izpodriva električni tok na vsej črti plin. Nizke cene električnega toka pa lahko doseže ona dežela, ki ima mnogo vodnih sil na razpolago. Osebito nizke cene toka lahko nastavi elektrarna za nočni čas, ko ni obremenjena, ker na ta način izrabljuje ono vodno energijo pri svoji centrali, ki bi sicer brez haska odhitela čez jez. Kakor mi je znano, je do sedaj v Jugoslaviji edino Fala pričela prodajati odvisno nočno energijo po nizki ceni in s tem postavila temelj za splošno elektrifikacijo v našem gospodinjstvu. V prvem času bodo visoki montažni stroški električnih toplotnih akumulatorjev ustrašili konzumente, ko se bodo pa prepričali, da so te naprave gospodarske in zelo udobne, bomo tudi tu v bližnji bodočnosti zaznamovali velik napredek.

V naslednjem vas hočem seznaniti z racionalno uporabo električnega toka v gospodinjstvu, v prvi vrsti z ozirom na kuho in kurjavo.

Segrevanje.

Ako hočemo temperaturo kakega telesa zvišati, mu moramo dovajati toploto. Pri tem opazujemo stopnjo segretja, temperaturo in količino toplote, ki jo telo lahko hrani. Telo, ki lahko hrani mnogo toplote, ima veliko toplotno kapaciteto. Za jednoto toplotne količine nam služi 1 kalorija. *Ena kalorija je toplotna množina, s katero segrejemo 1 liter vode za 1° C.* Specifična toplota snovi je ono število kalorij, katere se potrebujejo za segrevanje 1 kg telesa za 1° C. Specifična toplota vode je torej 1, železa 0.115 itd.

Za kurjenje potom akumulacije so potrebne snovi, ki hranijo mnogo toplote trajno v sebi.

Oddajanje toplote nastane potom izžarevanja in prevoda. Največ toplote odda telo potom prevoda. Ako se noče, da telo izžareva, se ga odene ali obda s primerno izolacijo.

Proizvajanje toplote.

Električni tok je tem močnejši, čim višja je napetost in čim manjši je upor prevodnika, po katerem se tok pretaka. Isti slučaj imamo pri vodovodu. Curek vode je tem obilnejši, čim višji je pritisk v cevi in čim večji je njen premer. Kakor vam je znano, merimo tok v amperih, napetost v voltih in upor v ohmih. *Specifični upor prevodnika je upor enega metra žice s prerezom 1 mm².*

Vsak prevodnik, katerega preleti tok, se več ali manj segreje. Ako se hoče, da se prevodnik dobro segreje, mora imeti velik specifični upor, kakor n. pr. Nickelín-žica. Radi tega se uporabljajo pri električnem kurjenju potom upora prevodnikov le taki, ki imajo velik specifični upor.

V gospodinjstvu uporabljamo skoro izključno kurjavo potom upora. — Imamo pa še druge vrste električne kurjave, n. pr. potom elektrod, potom električnega loka, indukcijsko kurjenje, ki pa za naša razmotrivanja ne pridejo v poštev. Velik upor kovinske niti v žarnici povzroča njeno žarenje. Rdeča žareča nit da v pretežni večini toplotne žarke svoji okolici, dočim razpošilja belo-žareča manj toplotnih in več svetlobnih žarkov.

Dognalo se je, da proizvaja ena KW teoretično 864 kalorij, praktično pa radi izgub le ca 750—800 kalorij, to se pravi, da lahko z 1 KW v 1 uri segrejemo 80 l vode za 10° C ali 10 l vode za 80°. Ako računamo, da potrebu-

jemo za 1 KWh pri parnih napravah ca 7500 kalorij in nam zopet ena KWh da le 800 kalorij, vidimo, da se doseže pri električnem kurjenju iz parnih central le ca 11% učinka. Torej ta postopek ni gospodarsko smotren.

Dolgo časa so znanstveniki iskali material, ki bi bil pripraven za električno segrevanje. Ta material mora imeti velik specifični upor, veliko mehanično trdnost in lastnost, da pri visoki temperaturi ne izpremeni svoje strukture. Material, ki odgovarja tem pogojem, so litine s Chromnickelom, ki vzdrži temperaturo do 1500° C. Ne samo kovine ustrezajo za električno kurjenje, temveč tudi nekovinske snovi (Silund, Silit), katerih imen ne bom v posameznem našteval.

Poleg snovi za segrevanje, potrebujemo tudi izolirne snovi, kakor n. pr. steklo, porcelan, šamotno opeko, mikanit itd., ker imajo veliko specifično težo in toplotno homogenost in radi tega toploto dobro hranijo in polagoma oddajajo.

Kurilna telesa, ki so montirana v toplotnih aparatih, so prav različnih vrst, njih daljši popis bi predolgo zadržal. Omenjam le, da so vobče prevodniki z velikim specifičnim uporom vdelani v emajlno ali šamotno maso ali naviti na Mikanit itd. Kolikor trdk, toliko konstrukcij, ki pa so v bistvu več ali manj posrečene.

Po tem daljšem uvodu, ki je za točno razumevanje nadaljnjih izvajanj potreben, preidemo k bistvu predmeta.

Kakor navedeno, se morajo pri električnem kuhanju vpoštevati gospodarski momenti, dočim pri električni razsvetljavi ne igrajo obratni stroški glavne vloge, temveč le udobnost, takojšnja razpoložljivost, čistost in sigurnost pri uporabi električnega toka.

Zelo negospodarsko je kuhanje s štedilnikom na premog, ki izrablja le ca 8—15% energije v premogu. Posebno neugoden je za kratkodobno uporabo. Brezdvomno boljši učinek dosega plinska kuha. Najboljši učinek pa ima električno kuhanje. Nepriistranski strokovnjaki so ugotovili, da znaša učinek 80 do 90%, t. j., da se uporabi skoro vsa dovajena toplota, izgube znašajo le 10 do 20%.

Preden se dotaknem gospodarskega vprašanja električne kuhe in segrevanja, podam kratek opis najbolj udomačenih toplotnih aparatov v naši kuhinji.

Likalo.

Najbolj razširjeno pri naših gospodinjah je električno likalo. Konstrukcije likal so najrazličnejše, toda

ne vedno brezhibne, posebno z ozirom na njihov toplotni učinek. Predvsem se mora upoštevati, da mora dober likalnik oddajati toploto v pretežni večini le gladilni strani, oddajanje toplote na zgornjem in stranskem delu likala pomeni izgubo. Radi tega se nahaja takoj nad gladilno ploskvijo ogrevalni element, nad njim pa radi izolacije asbest, potem sledi zrak, železni obteževalni komad in zopet zrak, ki predstavlja zelo dobro izolacijo. Ako je gladilni del likala tanek, ne potrebuje za segrevanje mnogo toplote, kar je zelo gospodarsko. Normalna temperatura gladilne ploskve znaša pri likanju 170 do 220° C. Krojaška likala pa imajo lahko debel gladilni del, t. j. veliko toplotno kapaciteto, ker se rabijo pretrgonia in so po daljšem prestanku še vedno dovolj vroča. Ker se priostreni konec likala hitreje hladi, nego sredina gladilne ploskve, morajo biti žice tu razvrščene redkeje, na koncu gosteje. Na to dejstvo se posebno opozarja pri eventualnem popravilu likala. Likala za gospodinjstvo so ca 2,5 kg težka in rabijo ca 300 Watov, krojaška likala imajo 4 kg in porabijo za obrat ca 450 Watov.

Uporaba likal bo vedno naraščala, ker ima neprimerno prednost pred likanjenjem z ogljem in plinom. Uporaba likala je zelo enostavna, sigurna; likalo se hitro segreje, ne zahteva nobene delavne pavze, ne povzroča neugodnega izžarevanja toplote in pri malenkostni previdnosti ne zažge perila.

Ugotovilo se je, da se porabi pri racionalni uporabi likala za osebo in dan ca 20 watur, na leto torej ca 7,5 KWh. Pri ceni toka 6 Din za KWh znaša torej letna uporaba na osebo ca 45 Din, kar je zelo nizka vsota.

Nadalje se najdejo, sicer že bolj redko pri odjemalcih električnega toka ogrevalne blazine. Ta blazina je zlasti mnogo v uporabi v bolnicah. Njena poraba znaša le ca 30 watur. V notranjosti se nahaja kot ogrevalni element tanka žica 0,1 m/m debeline, ki je ovita z asbestno ali slično izolirano snovjo. Stik ogrevalnega elementa je izvršen v enem ali pa v več tokokrogih na napeljavu. S tem se doseže umestno reguliranje temperature, ki ne sme v nobenem slučaju presegati 70°. V to svrhu imamo v toplotnem ravnanju blazine avtomat, ki odklopi blazino, ako njena temperatura prekorači 70°. Zanimalo vas bo, da je v vojski električno ogrevanje z blazinami igralo veliko vlogo. Tako so se n. pr. letalci električno ogrevali, opazovalec na stolpu podmornice pa je imel kompletno ogrevalno obleko.

Prav koristni električni aparati, ki so v gospodinjstvu zelo potrebni in ne zahtevajo mnogo nabavnih stroškov so n. pr. prižigalec cigaret, osuševalec las, ogrevalec lasnih klešč itd.

Kuhalni lonec.

Električni kuhalni lonci, kateri se v kuhinjah običajno rabijo, so iz bakra, iz pocinkane pločevine, aluminija ali litega železa. Kurilni elementi se nahajajo na dnu lonca ali na obodu ali samo na dnu. Ako se nahaja kurilni element tudi na obodu posode, mora imeti posoda dvojni obod. Kozice imajo kurilne elemente samo na dnu. Pri teh kuhalih aparatih se proizvajajo toplota ravno tam, kjer se neposredno rabi in to je velika prednost električnega kuhanja. Izgube toplote so pri tem zelo minimalne, učinek aparata pa je izredno visok. Kurilni element se mora kurjenemu objektu tesno prilagati. Ako se kuri dno lonca, se mora kurilni element na dno pritisniti potom vijakov ali drugih sredstev, spajeni ali zvarjeni deli niso toliko sigurni, ker odstopijo in se tudi od časa do časa zrahljajo. Paziti se mora na to, da se prazen lonec ne stavi v obrat.

Zavrevalnik.

Za hitro segrevanje vode imamo zavrevalnik, katerega potopimo direktno v vodo. Izgube so pri tem 0.

Kuhalne plošče.

Poleg kuhalih loncev imamo tudi kuhalne plošče, ki sicer nimajo tako dobrega učinka, kakor kuhalni lonci, vendar pa imajo to prednost pred njimi, da lahko indirektno segrevajo vsakovrstno kuhinjsko posodo. Dno te plošče pa se mora plošči dobro prilagati, sicer se kurilni učinek zelo zmanjša. Lončna posoda ni ugodna za kuhalne plošče, ker so toplotne izgube preveč visoke. S kuhalno ploščo se morejo le daljši kuhalni procesi izvrševati, ako je kuha gospodarska. Pri dobrih kuhalih ploščah naj bo kurilni element izmenljiv in ogrevalni del od stojala plošče dobro izoliran, tako da temperatura stojala ne presega 30°, dočim izkazuje plošča sama 300°. Poraba takih plošč znaša ca 0,5 do 1,5 KW. Plošče z manjšo uporabo ca 100—200 watur nam služijo za ogrevanje mrzlih jedi. Plošče z večjo uporabo pa služijo obrtnim namenom in imajo možnost dobre regulacije.

Imamo tudi kuhalne aparate, pri katerih je princip lonca in plošče primerno konstruktivno združen. Primanjkuje mi časa, da bi pri tej priliki detajlno našteval in opisal še druge električne kuhalne aparate, n. pr.

posodo za kavo, za čaj, kuhalni aparat za jajca itd.

Električni štedilnik.

Obravnavati hočem vprašanje električnih štedilnikov.

Za kompletno električno kuhanje potrebujemo še električni štedilnik. Veliki štedilnik je sličen običajnemu štedilniku na premog, namizni štedilnik pa malemu plinskemu štedilniku, ali rechaudju. Kurilni elementi se nahajajo, kakor pri kuhalni plošči pod ploščo štedilnika. Pri električnih štedilnikih imamo dve vrsti kurilnih plošč. Zaprte služijo za vsakovrstno kuhinjo, odprte pa le za pečenje in prženje. Poraba teh plošč znaša a 1 KW, potem stikala se jih lahko regulira na ca 250—500—1000 watov. Poleg štedilnika se nahaja na steni stikalna plošča za njegovo brezhibno poslovanje. Električni štedilnik ima za 10% slabši učinek, kakor direktno kurjeni aparati. Najboljši učinek pa se doseže, ako se kombinira kuhanje z električnim štedilnikom in s posameznimi kuhalniki.

Velik štedilnik porabi ca 7.5 KW, dočim rabi namizni ca 2 KW (za dve plošči).

Koliko električnega toka porabi mo za električno kuhanje?

Ako računamo, da stane KWh za kuhanje ravno toliko, kakor za pogon, t. j. 4 Din, potem dobimo na podlagi ugotovljenih števil:

za segrevanje 1 l vode od 10 na 100° C 0.12 KWh 0.48 Din;

6 skodelic kave 0.13 KWh 0.52 dinarjev;

2.5 l juhe 0.48 KWh 1.92 Din,

6 jajc na pol trda 0.05 KWh 0.20 dinarjev;

1 uro fikanja 0.36 KWh 1.44 dinarjev;

0.6 kg krompirja peči 0.15 KWh 0.60 Din.

Vobče se lahko računa za kuhanje segrete vode za umivanje in fikanje ca 1 KWh na dan in glavo. Ročbina 4 članov rabi torej na dan ca 4 KWh, t. j. po zgornji ceni 16 Din na dan. Seveda se pri nepravilnem ravnanju pri stikalni plošči uporaba toka lahko znatno poveča.

Koliko mora znašati cena toka, da je električna kuha cenejša nego plinska?

Plinski štedilniki imajo ca 50% učinka, električni kuhalni aparati pa 90%. 1 m³ plina od ljubljanske plinarne stane 2 Din in ima 4000 kalorij. Od 1 m³ plina se uporabi ca 2000 kalorij. 1 KWh pa da ca 800 kalorij. Cena 1 KWh ne sme presegati torej 800/2000 = 0.4 cene 1 m³ plina. Cena 1 KWh bi morala znašati torej 80 para, ako bi

bila električna kuha napram plinski še gospodarska. Seveda se mora električni kuhi v dobro prištevati tudi njeno čistost in higijeničnost, ker je to obratovanje brez vsakega ukajenja in zoprnega vonja.

Poraba toka za kuho se tudi zmanjša, ako se pri kuhanju upotrebi izojujoče opaže ali takozvane kuhalne za-boje. Z velikim uspehom se uporabljajo tudi avtomatična izstikala, ki delujejo, ako temperatura pri kuhani snovi preseže 100° C. Kuhalni proces se potem izvrši do konca brez dovajanja nove toplote.

Pri kuhanju na električni tok se je ugotovilo važno dejstvo, ki bo v prvi vrsti zanimalo naše gospodinje. Zmanjšanje teže kuhanega mesa je pri električni kuhi za 10% nižje kakor pri plinski in za 15—20% manjše kakor pri kuhanju s premogom. (Ako bode to dejstvo vašim ženam zaupali, se bodo gotovo zelo navdušile za električno kuho.)

Čul sem, da se nekateri ptujski pekovski mojstri zanimajo za električno peko, radi tega sem zbral nekoliko podatkov o pekovskih pečeh.

Najbolj razširjene pekovske peči so parne. Pri teh se potrebuje za 100 kilogramov kruha ca 20 kg briketov s kurilnostjo 5000 Cal, torej za celo peko 100.000 kalorij. Za isto množino kruha se rabi pri električni peči le 30.000 kal, torej le ena tretjina zgoraj navedenega. Pri tem se pa mora računati ploskev peči 6 m² pri enem nadstropju in 12 m² pri dveh nadstropjih, peč mora imeti tudi veliko toplotno kapaciteto. Za 100 kg kruha rabimo torej ca 40 KWh; za segrevanje peči rabimo poldrugo uro. Električno kurjenje je napram kurjenju z drvi tudi radi tega ugodnejše, ker se rabi za isto peko le ena tretjina ploskve. Priprosta postržba, odpad dima, saj, pepela in dimnika itd. so prednosti teh električnih peči.

Z gospodarsko smotrenega stališča se obratuje z električnim tokom za pekovske peči le tedaj, ako imamo cenen nočni tok na razpolago.

Električno ogrevanje prostorov

Kurjava v pečeh na premog je zelo negospodarska, ker izkazuje le 25 do 35% učinka in pomeni negospodarsko uničevanje premoga in drv. Pri navadnih pečeh je proizvodnja toplote odvisno od različnih okoliščin, n. pr. od pravičnega dovajanja zraka, popolne zgorljivosti, obsega rešetke itd. Pri električnem kurjenju to popolnoma odpade, ker je kurilno telo v neposredni zvezi z ogrevanim zrakom.

Za 1 m³ in 1° se pa potrebuje 3 do 6 watov. Direktno kurjenje potom kurilnih elementov ni ugodno, ker temperatura nad 120° sežiga prah, ki se nabira na kurilnih elementih in s tem poslabša močno zrak v sobah. Radi tega se prenaša toplota od kurilnega telesa na posredovalca, t. j. na toplotni akumulator. Ti akumulatorji so ali iz glin, iz litega železa itd. V sobah uhajajo toplotne enote skozi steno, okna, vrata, strop itd. Te kalorije mora peč vedno nadomestovati. Električno kurjenje je brez dvoma najbolj higijenično in udobno, uveljaviti pa se do sedaj ni moglo, ker so cene električnemu toku previsoke. Električne peči izžarevajo toploto in ne posušijo ali poslabšajo zraka, kakor vse druge kurjave. Iz lastne skušnje veste, da povzroča peč na premog mnogokrat neprijeten, neznošen in moreč duh v sobi, posebno pri slabem vremenu, ko peč ne vleče. Ravno tako tudi plinska peč ne izboljša zraka v sobi. Električne peči so nadalje prenosne in lahko služijo za ogrevanje več prostorov.

Električne peči.

Električne peči delimo v glavnem na dve vrsti:

a) žareče peči, ki vsebujejo temno-žareče žarnice;

b) nežareče peči, ki ogrevajo potom kurilnih elementov.

Pri parnih centralah je električno kurjenje le v izrednih slučajih gospodarsko. Parne naprave delujejo namreč z učinkom 13%, direktno kurjenje v pečeh na premog pa ima 25—35% učinka, radi česar bi pomenilo trajno električno kurjenje z uporabo električnega toka iz parnih central potratno narodnega premoženja. Električno kurjenje pa je povsod tam gospodarsko, kjer je na razpolago odvisna vodna energija, ki bi sicer odhajala neizrabljena čez jez. Radi tega se je uveljavila vseobča uporaba električnega toka v gospodinjstvu le v deželah, ki so sistematično zgradile svoje vodne sile, ker nimajo doma potrebnega goriva, t. j. predvsem v nordijskih državah (Švedska in Norveška) in v Švici.

Cena električnega toka se različno klasificira, n. pr. za luč je najdražja, za kemijsko industrijo najcenejša. Ako potrebujemo torej tok za luč, ne more biti na razpolago tok za kurjenje, ki je v ceni nižje klasificiran. Za konstantno kurjenje z električnim tokom, mora elektrarna nastaviti najnižje cene toka. Za dodatno kurjenje prostorov v spomladi in jeseni ali za delno kurjenje prostorov, pa je električna peč neprecenljiva in gospodarsko zelo rentabilna.

Za dodatno kurjenje prostorov porabi žareča peč 0.5—0.75—1 KW za prostornino 12—20—25 m³, nežareče peči pa 2—3—4—5—6 KW za prostornino 50—75—100—150 m³.

Za dodatno kurjenje se računa na 1 m³ ca 35 Wattov, za trajno kurjenje prostorov pa ca 50—60 Wattov. Po ugotovitvi se porabi za 1 m³ pri trajni kurjavi, t. j. za 145 dni (20 dni hude zime) 15—18 KWh. Ta številka pa se doseže le v slučaju, ako imamo avtomatičen temperaturni uravnavalec, ki električno peč samolastno odklopi, ako temperatura v sobi preseže n. pr. 20° C.

Tudi preproge se električno segrevajo ter služijo le za ogrevanje nog, ne pa za kako dodatno kurjenje sob.

Toplotni akumulatorji.

Najvažnejši za konzumente falskega toka pa so toplotni akumulatorji, ki toploto, proizvajano ponoči, potom cenega toka hranijo in jo podnevi zopet oddajajo.

Imamo dve vrsti toplotnih akumulatorjev:

a) one, ki akumulirajo toploto v vodi,

b) in one, ki akumulirajo toploto v posebni snovi z veliko toplotno kapaciteto.

Ti toplotni akumulatorji so navadno konstruirani za osemurno polnitev in ravno tako dolgo praznjenje. Temperatura vode znaša 85°. Vodni toplotni akumulator ima močan izločajoč oklep, kot kurilni element mu služi preje navedeni zavrevalnik. Mrzla voda mu priteka od spodaj in gorka odteka od zgoraj, ker se nabira gorka voda z manjšo specifično težo vedro na vrhu posode. Akumulator ima navadno tudi temperaturni ravnavalec, da voda ne preseže 85°. Ohlajenje vode v akumulatorju znaša povprečno le ca 0.6° C nauro, kar dokazuje, da je izlučujoč opaz dobro izvršen. Akumulatorji do 75 l se lahko pritrdijo na zid, večji pa so izdelani za montažo na tleh. Akumulatorji so neprecenljivi za bolnice, hotele, brivnice, kopalnice itd. Povsod tam, kjer je cenen nočni tok na razpolago, so gospodarski.

Poraba teh akumulatorjev znaša:

15 l 225 watov v noči 1.5 KWh po 50 para 0.75 Din;

30 l 450 watov v noči 2.8 KWh po 50 para 1.40 Din;

50 l 600 watov v noči 4.6 KWh po 50 para 2.30 Din;

100 l 1200 watov v noči 9.0 KWh po 50 para 4.50 Din.

Kakor se razvidi je njih uporaba minimalna, radi tega se lahko priključijo na obstoječo lučno napeljavo. Tudi za elektrarno so ti akumulatorji velike

vrednosti, ker so to konzumenti z velikimi obratnimi urami brez viškov in uporabljajo tok, ki bi bil sicer za elektrarno brez vrednosti. Učinek teh akumulatorjev znaša 93—97%.

Imamo tudi aparate za nepretrgan obrat podnevi in ponoči, kar pa za naše razmere z ozirom na visoke cene toka ne pride v poštev, zato se jih ne bom v detajlu dotaknil.

Za določitev veličine akumulatorja se računa na dan in glavo 7—10 l vode od 85° C. Za polno kopelj 200 l pri temperaturi 30°, s emora 140 l vode 16 l dodati samo 60 l vode pri 85° C.

Namesto v vodi lahko akumuliramo toploto v snovi z veliko toplotno kapaciteto. Ta snov mora imeti dobro izolirajoč opaz. Navadno imajo slične peči obliko valja, ki ima v sredini okrogel kanal, na vrhu zatvorjen z zaklopko. Ako se peč polni, je ta zaklopka zaprta, pri praznitvi pa je odprta. Mrzel zrak v tem slučaju na spodnjem koncu kanala prihaja in odhaja zgoraj pri zaklopki segret v sobo. Višina peči za 1 KW znaša ca 1300 m/m, premer pa 300—600 m/m. Ako je navedena zaklopka pri peči več ali manj zaprta, se peč več ali manj prazni. Imamo pa tudi že akumulacijske štedilnike, ki so sestavljeni po istem principu. Ponoči akumulirana toplota zadošča za kuhanje podnevi; osobito dober gospodarski učinek se doseže pri tem, ako je montiran tudi toplotni akumulator za vodo.

Imamo pa tudi *ogrevalce za tekočo vodo*, ki rabi mnogo energije v kratkem času. Konstrukcije teh aparatov so zelo raznovrstne, izvršene so po principu transformatorja ali pa potom kurilnih elementov. Imeti pa se mora za obrat aparata na razpolago vodovod, torej vodo pod pritiskom (običajno so nastavljeni na 3 atm.) Voda vstopi v aparat od spodaj, se med tem segreje in izstopi zgoraj topla. Ako se voda za 25° C segreje, ima sledečo porabo pri aparatu:

200 l v 50 minutah za 25° C porabi 7.5 KW, torej 6.25 KWh;

200 l v 25 minutah za 25° C porabi 15 KW, torej 6.25 KWh;

200 l v 17 minutah za 25° C porabi 22 KW, torej 6.25 KWh.

Omenjam, da vsebujejo ti aparati malo količino vode in niso sposobni za akumulacijo toplote v vodi. Iz navedene tabele pa je razvidno, da niso ti aparati tako ugodni konzumenti toka, kakor toplotni akumulatorji, ker povzročajo kratkodobne viške v omrežju.

Manjši ogrevalce za tekočo vodo, kateri se lahko priključijo na lučno napeljavo, porabi le 1 KW in da n. pr. v 1 minuti 0.5 l vode od 40° C ali 1.5 l od

20° C, ako znaša temperatura doteka-joče vode ca 12° C. Ti aparati so zelo primerni tam, kjer se v kratkem času rabi malo tople vode, n. pr. v brivnicah, bolnicah itd.

V kratkem obrisu sem vam naštel najvažnejše električne toplotne aparate.

Poraba električnega toka pa se ne omejuje samo na te aparate, temveč služi tudi za pogon vsakovrstnih gospodinjskih strojev, kakor n. pr. za črpalce prahu, za parketni gladilnik, za pogon šivalnega stroja itd. Primanjkuje mi časa, da bi se v popis teh strojev podrobneje spuščal.

Kako veliko pažnjo posvečajo nekatere dežele električni kuhi in vobči porabi električnega toka v gospodinjstvu, naj služi v dokaz dejstvo, da imajo gospodinjske šole med drugim kompletno urejene električne kuhinje, kjer se bodoče gospodinjke urijo v gospodarskem izkoriščanju električnega toka za kuho.

Ako sem v vas zbudil z današnjim predavanjem zanimanje za toplotne aparate, sem dosegel svoj namen v polni meri. Iz navedenega je razvidno, da moramo naše bogate vodne sile smoteno in temeljito ukoriščati, da bo pri nizki ceni toka njegova uporaba vseobča ter da nam bo na razpolago tudi cenen nočni tok.

Na žalost se pri nas te činjenice premalo upoštevajo, grade se nove kalorifčne centrale, povečajo se stare tam, kjer bi bil mogoč cenen priključek na omrežje vodnih central. Pridobivanje cenene električne energije je sicer možno tudi iz parnih central na premogovnikih, kjer se uporabljajo za kurivo na posebno za to konstruiranih rešetkah premogovni odpadki.

Kakor je znano, se je le v deželah s temeljito ukoriščenimi vodnimi silami uvedla vseobča elektrifikacija domačega gospodarstva in poljedelstva. Mogoče se mi bo oporekalo, da so moja izvajanja preuranjena. Ne, niso preuranjena, možnost izkoriščevati cenen nočni tok je podana, in s tem tudi delna elektrifikacija v gospodinjstvu. — Kljub nabavnim stroškom za aparate, se bodo ti konstantno in v vedno večjem številu uveljavljali v našem gospodinjstvu, ker imajo z ozirom na udobnost pri obratovanju neprecenljive prednosti pred drugimi kuhinjskimi, kar sledi iz preje navedenega. Naj se torej ne zadovoljimo z uporabo električnega toka samo za razsvetljavo, stremiti moramo za tem, da ga gospodarsko uporabljamo tudi v našem gospodinjstvu in poljedelstvu.

Iz zadružne prakse.

4.

Kakor poroča ljubljanski »Narodni Gospodar«, je odgovorilo finančno ministrstvo dne 10. decembra 1925, št. 6384 g. posl. Pušenjaku na interpelacijo glede nekaterih nadaljnjih taksnih oprostitev za zadrage sledeče: »Na Vaše pismo vprašanje od 9. pret. meseca, dostavljeno mi preko Narodne skupščine, čast mi je dati Vam sledeči odgovor: Poleg oprostitev od taks kmetijskih in obrtnih zadrug, predvidenih v mojem rešenju z dne 25. decembra 1923, št. 43.322, so predvidene z mojim rešenjem z dne 8. decembra 1925 še naslednje oprostitev: *na račune, note itd.*, ki jih izdajo zadrage in zveze svojim zadružnikom o prodanem blagu; *za knjižice*, v katere zadrage in zveze vpisujejo kupljeno blago svojim zadružnikom; *za priznanice*, izdane zadružnikom o poplačanem dolgu; *za potrdila*, ki jih izdajajo zadružniki zadrugi ali zvezi o prejemu povrnjenih zadružnih deležev; *za potrdila* zadrug ali zvez o prejetih obrestih ali delnem odplačilu dolga, kar vpisujejo zadružnikom v zadružne (članske) knjižice. *Oprostitev iz čl. 95 zakona o kmetijskih in obrtnih zadrugah se nanaša tudi na potrditev knjig.* — Določilo glede »priznanc o poplačanem dolgu« je nejasno. Ali se tiče samo plačevanja blagovnih računov pri nabavnih, produktivnih in konzumnih zadrugah? Važna je oprostitev knjig, ki je osobito za novoustanovljene zadrage zelo važna. *Manjka še vedno ena važna oprostitev, ki se tiče taks za vknjiževanje in izknjiževanje posojil.* Naj bi naši poslanci podprli tozadevno našo prošnjo pri generalni direkciji posrednih davkov, ker bi se z oprostitvijo te takse v premnogh slučajih prav zdatno pocenil naš kmetijski kredit.

5.

Mnoge zadrage nam pošiljajo denar v kuvertah, ki so zalepljene s prešlabim pečatnim voskom, najbrž še s kakim preostankom iz vojnih ali pa prvih povojnih let. Vse te zadrage opozarjam na neprijetne posledice, ki bi jih lahko imelo tako postopanje in jih prosimo, naj si naroče v kaki veliki trgovini s papirjem ali še bolje pri Zvezi prvovrstni bančni pečatni vosek. Ako zadrage pomislijo, koliko si sedaj z brezplačnim pošiljanjem denarja prihranijo na obrestih, si bodo ta potrebni izdatek rade privoščile. Večji zavojčki se naj povrh tega še zvežejo z dobrim motvozom.

6.

»Boljša prva zamera ko druga«, je lep slovenski pregovor in tega se naj drže naše posojilnice pri dajanju posojil v splošnem, posebno pa še v slučajih, ko je zelo verjetno, da bodo plačali posojilo poroki. Brezvestnost nekaterih ljudi, osobito pa še raznih povojnih spekulativov gre dandanes preko vseh mej. Da bi si pridobil novih sredstev za razne spekulacije ali da bi si še zagotovil za nekaj časa udobno življenje na račun lahkovernih upnikov ter porokov, se poslužuje marsikdo sredstev, ki mejijo tesno na goljufijo, če se že razne tovrstne praktike lahko ne imenujejo goljufije. Našim kreditnim zadrugam ni treba iskati zaslužka v vseh takih slučajih, pri katerih je, kakor rečeno, že več ali manj jasno, da bodo trpeli škodo poroki. Taka posojila naj enostavno odklanjajo, spominjajoč se, da imajo vse zadrage poleg poslovnih tudi vzgojne, etične, humanitarne naloge. Slučaji, v katerih morajo plačevati poroki, se v sedanji likvidaciji povojnega gospodarstva pri mnogih posojilnicah množe. Zato priporočamo pozornost! *Obenem pa opozarjamo vse kreditne zadrage, naj dosledno odklanjajo poročila članov načelstva in nadzorstva, pa najsi bo to po pravih dopuščen ali ne.* Razlogi za to leže na dlani. Če bi že ne bilo drugih razlogov, je treba vedno pomisliti, da po zadružnem zakonu jamčijo člani načelstva in nadzorstva solidarno za škodo, ki bi iz njihovega poslovanja za zadrugo nastala. Poleg tega že itak velikega jamstva ne morejo prevzeti še drugih poroštev.

7.

Mnoge naše zadrage so imele za poslovno leto 1925. lepe prebitke. Rezervni zaklad se je marsikje lepo pomnožil. Načelstva bi rada del letnega prebitka porabila za razne krajevne dobrodelne ali kulturne namene. Ako dotične zadrage ne spadajo med one, ki so na podlagi § 262, odnosno § 257 iz zadnjega finančnega zakona oproščene davkov in pristojbin, gre to seveda brez vsega, dasi bi priporočali zmernost in pa ekonomičnost pri takih darilih. Razdeliti več tisoč dinarjev med najrazličnejša društva, ki imajo sicer lepe, a s svojimi močmi in sredstvi neizvedljive namene, nima nobenega smisla. Bolj praktično je misliti na eden lep cilj, pa najsi bode to praktičen zadružni dom, lepa drevnica ali trtnica za cel okoliš, dobra živinorejska zadruga (kar še v smislu sklepa na zadnji okrožni zadružni konferenci v Celju posebno toplo priporočamo!), redna pomoč za knjige, obleko, pre-

hrano ubogih šolarjev itd. One zadrage pa, ki so po zgoraj citiranih §§ davkov in pristojbin proste, ne smejo po zakonu deliti čistega dobička niti v dobrodelne ali narodne namene. To ni tako hudo, ako se pomisli, koliko dobrega itak tudi te zadrage store že s svojim poslovanjem. Vrh tega se kaže, da bo po sprejetju zakona o izenačbi davkov zopet došlo do zmernega obdavčevanja zadrug; one, ki so si sedaj okrepile svoje rezerve, bodo v tem slučaju lahko morda kaj več žrtvovala za splošen blagor.

Objave »Zadružne Zveze« v Celju.

Kontokorentnega izvlečka nam še ni potrdilo mnogo članice. Ker nam povzroča opominjevanje in iztirjevanje teh potrdil mnogo nepotrebnega dela, prosimo, da bi se nam potrdila kmalu poslala, najkasneje pa do 1. aprila 1926. Zveza se sicer lahko napram tem zamudnikom posluži točke 2. »Splošnih poslovnih določil«, ki se nahajajo na vsakem spremnem pismu k izvlečku, želi pa, da ima za svoj bilančni akt zbrana vsa potrdila.

Prijav za zadružna predavanja imamo še vedno premalo. Članice, zadrugarji, zganite se! Nobeni naši posojilnici ne škodi, ako priredi javno predavanje o štednji in o kmetijskem ter obrtniškem kreditu. Ako se tozadevno njeno delo razpravlja pred širšim krogom ljudi, bode s tem le na ugledu pridobila. Lahko pa prirejajo posojilnice in druge strokovne zadrage predavanja o živinoreji, elektrifikaciji, mlekarnstvu, zavarovanju živine, vinarstvu itd. Oživimo svoje delo, pojdemo med narod!

Zadružna Zveza v Celju

ima za svoje članice stalno v zalogi sledeče tiskovine:

1. Tiskovine za knjige.

Hranilne vloge, dvobarvne.
Hranilne vloge, enobarvne.
Posojila, dvobarvna.
Posojila, enobarvna.
Tekoči račun, enobarven.
Glavna knjiga deležev.
Zadružni register.
Blagajniški dnevnik, navadni.
Blagajniški dnevnik, ameriški.
Blagajni. dnevnik z razdelnikom.
Vložni zapisnik.
Seznam dolžnikov in porokov.
Razdelnik prejemkov, velik z glavami.
Razdelnik prejemkov, mal.
Razdelnik izdatkov velik, z glavami.
Razdelnik izdatkov, mal.
Sejni zapisnik.

2. Razne listkovine.

- Izvečki hranilnih vlog.
- » posojil.
- » naloženega denarja.
- » tekočega računa.
- » deležev.

Računski zaključki za kreditne zadruge.

Računski zaključki za gospodar-ske zadruge.

Obračun električnega toka za števec.

Obračun električnega toka na paušal.

Račun toka za števec.

Račun toka za paušal.

Ustanovni zapisnik.

Dolžna pisma.

Prošnje za posojilo.

Obračun vloge.

Obračun posojila.

Opomin za obresti.

Pristopna izjava.

Denarni listek.

Izkaz invalidskega davka.

Izkaz za rentnino.

Izkaz za neposredne pristojbine.

Prošnja za registracijo zadruge.

Prošnja za vpis novih članov, načelstva in spremembo pravil.

3. Bloki.

Blok prejemkov.

Blok izdatkov.

Skadenčna knjiga za menice.

Obrestne tabele.

Odpoved deležev.

Indeks.

Knjižice za vloge.

Knjižice za posojila (deleže).

Knjižice za tekoči račun.

...

Vezave knjig po naročilu. Dobe se vezane knjige računskih zaključkov.

...

Kuverti, pismen in konceptni papir, štampiljke za firmo, poštino in pristojbine.

Vabilo na

redni občni zbor

Kmečke hranilnice in posojilnice v Šmartnem ob Paki,

ki se vrši v četrtek, dne 25. marca 1926 ob 9. uri dopoldne v lastni pisarni.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva.
2. Letni račun 1925.
3. Volitev načelstva in nadzorstva.
4. Slučajnosti.

Ob nesklepnosti se bo vršil v istem lokalu drug občni zbor eno uro kasneje z istim dnevnim redom ob vsakem številu udeležencev.

V Šmartnem na Paki, dne 1. marca 1926.

Načelnstvo.

Vabilo k

VI. rednemu občnemu zboru

Prekmurske posojilnice v Murski Soboti,

ki se bo vršil v nedeljo, dne 28. marca 1926 ob 1/2 11. uri v Murski Soboti, Cerkvena ulica št. 177 (pisarna g. dr. Škerlaka).

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva o poslovanju v letu 1925.
2. Poročilo načelstva o računskem zaključku za leto 1925.
3. Poročilo nadzorstva o poslovanju in računskem zaključku.
4. Razdelitev čistega dobička.
5. Volitev načelstva in nadzorstva.
6. Slučajnosti.

V Murski Soboti, dne 1. marca 1926.

Načelnstvo.

Vabilo na

redni občni zbor

Zadruge za zavarovanje živine v Laznici

registrirane zadruge z omejeno zavezo

kateri se vrši v četrtek, dne 25. marca 1926 ob 9. uri dopoldne v gostilni Krajnc na Laznici.

Dnevni red:

1. Čitanje in odobritev zapisnika zadnjega občnega zbora.
2. Poročilo načelstva in nadzorstva.
3. Odobritev računskega zaključka za leto 1925.
4. Slučajnosti.

Ako bi ta občni zbor ne bil sklepčen, se vrši eno uro pozneje na istem kraju in z istim dnevnim redom drug občni zbor, ki je sklepčen ob vsakem številu navzočih zadrušnikov.

Načelnstvo.

Vabilo na

občni zbor

Hranilnice in posojilnice v Radincih

ki se vrši v petek, dne 19. marca 1926 ob 9. uri v zadrugi pisarni v Radincih s sledečim dnevnim redom:

1. Čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora.
2. Poročilo načelstva in nadzorstva o poslovanju leta 1925.
3. Odobritev računskega zaključka za leto 1925 ter ukrepi glede čistega dobička.
4. Volitev načelstva in nadzorstva.
5. Slučajnosti.

Ako bi občni zbor ob določeni uri ne bil sklepčen, se vrši v smislu § 55 zadrugi pravil eno uro pozneje istotam drugi občni zbor z istim dnevnim redom, ki sklepa brez-pogojno.

Radinci, dne 3. marca 1926.

Načelnstvo.

**Razširjajte
»ZADRUGO«!**

Vabilo

na

občni zbor

Glavne hranilnice pri Sv. Lenartu v Slov. Goricah

registrirane zadruge z omejeno zavezo, ki se vrši dne 15. marca 1926 v uradnih prostorih pri Sv. Lenartu v Slov. Gor. ob 17. uri popoldne.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva in nadzorstva.
2. Odobritev računskega zaključka za leto 1925.
3. Slučajnosti.

Sv. Lenart v Slov. Gor., dne 5. marca 1926.

Načelnstvo.

Vabilo na

občni zbor

Jubilejne mlekarne v Št. Jurju ob juž. žel.

ki se vrši dne 18. aprila 1926 v hiši zadruge s sledečim dnevnim redom:

1. Poročilo načelstva in nadzorstva o računskih zaključkih za leta 1923, 1924 in 1925.
2. Predlog načelstva za spremembo pravil.
3. Volitev načelstva.
4. Volitev nadzorstva.
5. Razprava o poslovanju mlekarne in eventualna potrditev ukrepov.
6. Slučajnosti.

V Št. Jurju ob j. ž., dne 19. svečana 1926.

Načelnstvo.

Vabilo na

redni občni zbor

Kmečke hranilnice in posojilnice v Slatini,

ki se vrši v nedeljo dne 21. marca 1926 ob 9. uri dop. v zadrugi pisarni na Takolčah z sledečim dnevnim redom:

1. Poročilo načelstva in nadzorstva.
2. Odobritev računskega zaključka za leto 1925.
3. Slučajnosti.

V Slatini, dne 8. marca 1926.

Načelnstvo.

Vabilo na

redni občni zbor

Hranilnice in posojilnice v Grižah,

ki se vrši v nedeljo, dne 28. marca 1926 ob 1/2 9. uri dop. v sobi V. razreda osnovne šole v Grižah.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva in nadzorstva.
2. Računski zaključek za leto 1925.
3. Volitev načelstva in nadzorstva.
4. Predlogi in nasveti.
5. Slučajnosti.

V slučaju, da ne bi bil občni zbor v napovedanem času sklepčen, se vrši ravno-tam in z istim dnevnim redom eno uro po-zneje drugi občni zbor, ki je sklepčen ob vsakem številu navzočih zadrušnikov.

Načelnik.